

Družbeni plan v letu 1956

Povečanje družbenega proizvoda

Po družbenem planu se tudi v letu 1956 nadaljuje močan vzpon industrijske proizvodnje, ki traja že od leta 1953. Odstotek povečanja je nekoliko manjši, kakor je bil prejšnja leta. V letu 1953 je znašal 12 odstotkov, v letu 1954 14 odstotkov, v letu 1956 16 odstotkov, za letos pa predvidevajo plan 10 odstotkov.

Hitrost gospodarskega razvoja je letos v celoti nekoliko blažja, ker v letu 1956 postavljamo posebne gospodarske naloge, ki imajo v prvi vrsti ta namen, da dosežemo bolj miren razvoj, bolj enakomerno razmerje med posameznimi vejami in posameznimi področji gospodarskega življenja, več skladnosti med proizvodnjo in potrošnjo in bolj urejeno tržišče. Letošnje leto bo tako obdobje priprav za odstranitev neenakomernosti, ki so nastale v preteklem obdobju in za še bolj intenziven, toda bolj izenačen razvoj gospodarstva v prihodnjih letih.

Prav zato pa letos proizvodni program ni prenapet. Čeprav so bili v začetku leta neugodni pogoji, pa vendar po zaslugi naporov in prizadevanj gospodarskih

organizacij in vseh tistih činitelej, ki vplivajo na gospodarsko življenje, imamo vse možnosti, da plan izpolnimo, pa tudi presežemo. Razen v industriji računajo s porastom tudi v drugih vrstah gospodarske dejavnosti. Izjemo predstavlja samo kmetijstvo, katerega proizvodnja je odvisna od vremenskih razmer, (plan računa s tolikšno kmetijsko proizvodnjo, kakor je bila v letu 1955) in v gradbeništvu, ki je nekoliko zmanjšalo svoj obseg.

Vse to naj bi pripomoglo, da bi se skupni družbeni proizvod povečal za 4,7 odstotkov.¹

¹ O družbenem proizvodu in narodnem dohodku so bili objavljeni v »Naši skupnosti« seštevki v številkah 6 in 7 iz leta 1955 in 2, 3 in 4 iz leta 1956.

RAZDELITEV

Razdelitev družbenega proizvoda v družbenem planu odraža glavne smernice letošnje gospodarske politike.

To razdelitev prinašamo v tabeli »Razdelitev družbenega proizvoda«, ki je izračunana po cenah iz leta 1952. Kakor vidimo iz tabele; vse glavne vrste potrošnje od leta 1952 dalje stalno rastejo, razen narodne obrambe. Ta porast je po tekočih cenah še večji. Toda v letu 1956 je stanje obratno. Potrošnja se v vseh glavnih kategorijah razdelitve zmanjšuje, razen osebne potrošnje, ki nekoliko raste.

Torej se po eni strani večajo blagovni skladi (proizvodnja in uvoz), po drugi strani pa se omejujejo vse oblike potrošnje razen osebne. Tako se zagotavlja zaželeno sorazmerje v gospodarstvu v tem letu. Na prvem mestu se bistveno izboljšuje razmerje med količinami gmočnih dobrin in njihovo potrošnjo, s kakršno računamo, kar pomeni, da bo skladnost med ponudbo in povpraševanjem na vseh področjih gospodarske dejavnosti mnogo večja in na podlagi tega tudi tržišče bolj urejeno in gibanje cen normalizirano. Sklad predmetov za osebno potrošnjo, to se pravi na koncu koncev za življenjski standard, bo ostal ustaljen in se bo okrepil, ne more pa preiti v druge vrste potrošnje zato, ker so te omejene. Končno taka razdelitev omogoča ustvarjanje zalog. Ko bo zadosti zalog, bo možno postopno izogniti se neizenačenosti pri oskrbovanju v najširšem pomenu besede od široke potrošnje pa do surovin drugih materialov za industrijo.

Take glavne postavke plana ne pomenijo samo pomembnega napredka pri urejevanju gospodarstva in vzdrževanju življenjskega standarda delavcev in uslužbencev, temveč omogočajo tudi dosti bolj učinkovito uporabo gospodarskih instrumentov. Zlasti bodo sigurnejše tržišče in stalnejše cene vplivale, da bo

podlagi približne analize, ki so jo napravili v Zveznem zavodu za gospodarsko planiranje, je potrošnja vaškega prebivalstva dejansko porasla za 10 odstotkov, potrošnja mestnega prebivalstva pa se je zmanjšala za 4 odstotke. Tega računa ne moremo vzeti kot absolutno točno, vendar pa daje določeno sliko razdelitve potrošnje med vasjo in mestom.

Vzrok za tak razvoj ne leži toliko v povečani kmetijski proizvodnji, pač pa v stalnem porastu cen kmetijskih pridelkov in relativno veliki dohodki kmetijskega prebivalstva izven kmetijstva, zlasti v gradbeništvu. Taka razdelitev potrošnje ni koristila čuvanju življenjskega standarda delavcev in uslužbencev, pač pa je hkrati nudila zelo malo vzpodbude kmetovalcem za pospeševanje kmetijske proizvodnje.

Vrsta ukrepov, ki jih nameravamo podvzeti letos, naj bi predvsem pripomogla k zagotovitvi in vaškim prebivalstvom. Na življenjskega standarda delavcev

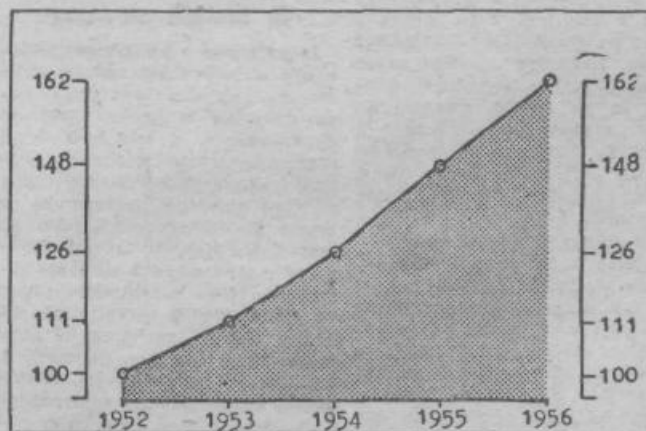
RAZVOJ PROIZVODNJE

	1953	1954	1955	1956
Industrija	100	111	126	148
Gradbeništvo	100	126	142	116
Promet	100	111	121	142
Eksploatacija gozdov	100	81	80	75
Kmetijstvo	74	112	95	112

PRIPOMBA. V kmetijstvu je vzeta za 100 povprečna proizvodnja od leta 1947 do 1951. Zelo neenakomerni indeksi po letih kažejo, kako je kmetijska proizvodnja odvisna od vremenskih razmer.

Eksploatacija gozdov upada, ker sečnjo omejujemo zaradi varovanja gozdnega sklada.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

in uslužbencev. Po drugi strani pa s tem očitno življenjskega standarda kmetovalcev ni v nevarnosti, temveč je le bolj postalo odvisno od njihove proizvodnje. Davčni ukrepi, omejena uporaba delovne sile iz vasi v nekmetijskih dejavnostih in drugi ukrepi bodo mnogo bolj vzpodbujali kmetovalce v povečanju in pospeševanju kmetijske proizvodnje zlasti proizvodnje za tržišče. Hkrati pa jim bo omogočeno, da bodo nabavili večje količine artiklov, ki so potrebni za izboljšanje posestva.

RAZDELITEV DRUŽBENEGA PROIZVODA

	(v milijardah dinarjev)	1952	1953	1954	1955	1956
1. individualna potrošnja		557	571	612	658	684
2. proračuni (materialni izdatki)		51	63	78	80	77
3. odplačilo inozemskih dolgov		5	10	11	12	15
4. investicije (bito)		293	338	357	366	307
5. ostalo		197	192	227	248	324
Skupaj		1.103	1.174	1.285	1.364	1.407

Pripomba: Zaradi primerjalnosti so vsi zneski izkazani po cenah iz leta 1952, razen narodne obrambe.

OSEBNA POTROŠNJA

V zadnjih letih je osebna potrošnja rastla počasneje kakor pa druge vrste potrošnje. Njena udeležba v razdelitvi družbenega proizvoda se je zmanjševala v letu 1953 in 1954. Lani se je nekoliko povečala, letos pa se bo še nadalje povečevala.

V letu 1956 bo del družbenega proizvoda, ki je namenjen za osebno potrošnjo, porasel za 3,9 odstotka. To povečanje bo omogočilo višja proizvodnja predelovalne industrije, določena preusmeritev proizvodnje v elektroindustriji in kovinsko predelovalni industriji, večji uvoz za osebno potrošnjo, pa tudi določeni ukrepi v kmetijstvu in davčni politiki naj bi privedli do porasta kmetijske proizvodnje, ki je namenjena za tržišče.

Osebna potrošnja je do zdaj bolj rastla na vasi kakor v mestu. V letu 1955 se je splošna potrošnja prebivalstva povečala za 7,5 odstotka, toda ta porast ni bil pravilno razdeljen med mestnim in vaškim prebivalstvom. Na življenjskega standarda delavcev

UVOD V OBDOBJE STABILIZACIJE

Glavnih nalog ekonomske politike v letošnjem letu ne rešujejo samo postavke družbenega plana, temveč tudi gospodarski instrumenti. V prejšnji številki »Naše skupnosti« smo nekoliko več pisali o spremembah instrumentov. Vendar moramo tudi tukaj poudariti vlogo, ki jo imajo nekateri instrumenti za ostvareitev planskih pričakovanj v tekočem letu. V razdelitvi dobička podjetij ni samo več objektivnega kriterija, temveč ima tudi Zveza mnogo večje možnosti vplivati tako na razdelitev kakor na trošenje. Sredstva za proračunsko potrošnjo so ločena od investicijskih skladov in se urejajo na drugačen način. Instrumenti za izločanje dela dobička

Družbeni proizvod (količina vsega blaga)	1952	1953	1954	1955
Osebnna potrošnja (dohodki prebivalstva)	100	117	121	134
Denarna sredstva za investicije	100	125	144	154
Denarni proračunski izdatki	100	105	107	130

Številke kažejo, da je povpraševanje rastlo hitreje kakor pa razpoložljive količine blaga. Ze letos pa družbeni plan in instrumenti prinašajo v to razmerje več enakomernosti. V tej luči so v tem pregledu obrazložene tudi glavne postavke družbenega plana.

Za ureditev tržišča služijo tudi določeni organizacijski ukrepi. Sem spada v prvi vrsti postopno prevzemanje odkupa kmetijskih pridelkov od strani zadrug, ki bodo izključile nepotrebne posredovalce v prometu s temi izdelki od proizvajalca do potrošnika in pripomogle, da bo ta promet družbeno bolj rentabilen. Računajo prav tako z nabavo določenega števila posebnih vozil in prevoznih naprav za potrebe prometa kakor tudi ukrepe za izboljšanje kadra itd.

Smotno je pripomniti, da gospodarska stabilizacija ni taka naloga, ki bi jo lahko opravili v tem letu. To je zapleten in dolg proces. V

za okrajni investicijski sklad in sklad za samostojno razpolaganje podjetja vzpodbujajo gospodarske organizacije k temu, da s čim manj vloženih sredstev dosežejo čim večji dobiček.

Vse to ima po eni strani namen, da dosežemo produktivnejšo proizvodnjo, po drugi strani pa da dosežemo učinkovitejšo ureditev razdelitve in trošenja sredstev. Plan in instrumenti jasno označujejo uvod v obdobje napredov za stabilizacijo gospodarstva in tržišča, kar se bo zlasti odrazilo na razmerju med blagovnimi in kupnimi skladi. To razmerje se je v zadnjih letih gibalo takole:

	1952	1953	1954	1955
Obseg investicij	100	125	146	154
Oprema	100	131	137	157
Gradbeni material	100	104	111	129

Kakor vidimo, se je proizvodnja opreme dejansko razvijala v zadnjih letih približno vzporedno z obsegom investicij, toda proizvodnja gradbenega materiala je precej zaostajala v porastu za povečanjem investicij.

To je na koncu koncev vplivalo tudi na nesorazmerno povečanje povpraševanja po blegu za osebno potrošnjo, kajti investicije zahtevajo tudi dopolnilno delovno silo, torej tudi dopolnilni sklad potrošnega blaga za to delovno silo. Tako se je napeto povpraševanje in povečanje cen prenašalo z ožjega investicijskega tržišča na vsa področja ponudbe in povpraševanja.

Hkrati pa je gradnja zaposlila množico nekvalificirane delovne sile iz vasi, katere nizka produktivnost ni niti približno ustrezala sredstvom, ki jih je skupnost vlagala v njen plačni sklad.

Po planu se bodo letos investicije prvič zmanjšale, in sicer od 420 na 346 milijard dinarjev. To

Družbeni plan v letu 1956

INVESTICIJE

V zadnjih treh letih se je obseg investicij povečal za okrog 8 odstotkov (po tekočih cenah). Za investicijska vlaganja je šlo okrog 30 odstotkov družbenega proizvoda. Tako visoke investicije so predstavljale v vsem povprečnem obdobju od osvoboditve do danes nedvomno nujnost, toda to breme je povzročalo posebne gospodarske težave. Treba je pripomniti, da fizični obseg

	1952	1953	1954	1955
Obseg investicij	100	125	146	154
Oprema	100	131	137	157
Gradbeni material	100	104	111	129

zmanjšanje je precejšnje in predstavlja pravzaprav izhodno točko. Zato se bo ta prvotno z zneskom med letom lahko nekoliko spremenil, če bo gibanje gospodarstva pokazalo, da so take spremembe možne.

Z izjemo sredstev iz amortizacijskega sklada se bodo vse druge investicije v prvi vrsti uporabljale za dovršitev tistih objektov, ki jih že od prej gradimo, zlasti pa tistih, ki bodo pomembnejše vplivali na industrijsko proizvodnjo v letošnjem in prihodnjem letu. Posebno pozornost bomo posvetili nadaljnjemu razvoju energetike.

Omejitev investicij bo prinesla v gospodarska dogajanja precejšnje spremembe in bo bistveno prispevala k ureditvi vseh razmerij v gospodarstvu. V prihodnjih letih bo višina investicijskih vlaganj odvisna od realne ocene splošnega gospodarskega razvoja in dejanskih materialnih možnosti.

Po planu se bodo letos investicije prvič zmanjšale, in sicer od 420 na 346 milijard dinarjev. To

PRORAČUNSKA POTROŠNJA

V preteklih letih je proračunska potrošnja hitro rastla. Leta 1953 je znašala 95 milijard, leta 1954, lani pa 133 milijard. Brez izdatkov socialnega zavarovanja so znašali proračunski izdatki leta 1952 9,5 odstotka skupnega narodnega dohodka, lani pa skoraj 10 odstotkov.

Za leto 1956 so določeni proračunski izdatki v tisti višini, ki je bila dosežena tudi lani v skladu z omejevanjem potrošnje na vseh področjih.

Izdatki narodne obrambe so edina postavka v razdelitvi druž-

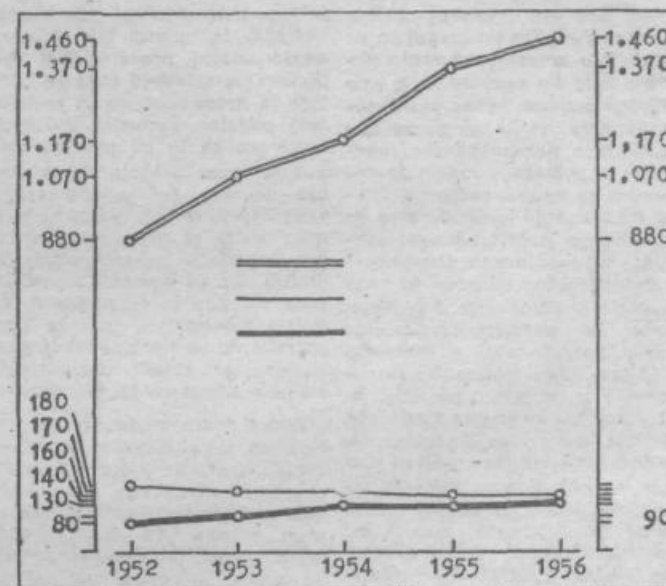
FOND SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Po planu porastejo izdatki sklada socialnega zavarovanja od 121 milijard v letu 1955 na 128,5 milijarde v letu 1956, ali za skoraj 6 odstotkov. Največji del tega povečanja se nanaša na uvedbo prispevka za stanovanjsko gradnjo pri pokojninah in na dodatek 500 din, ki so ga uvedli lani. Povečanje potrošnje v socialnem zavarovanju je nastalo torej predvsem zato, ker so nekateri stroški predstavljeni na socialno zavarovanje iz drugih skladov. Če ne bi bilo tega, bi bili letos stroški za socialno za-

varovanje za okrog 1.246.000.000 din nižji. S posameznimi ukrepi imajo namen omejiti izdatke socialnega zavarovanja in poskrbeti za njihovo bolj pravično razdelitev. Ti ukrepi se v glavnem nanašajo na revizije pokojnin in otroških dodatkov. Treba je pripomniti, da ta potrošnja vendarle še vedno ni v celoti spravljena v meje realnih potreb in možnosti. Še vedno je aktualna borba proti neopravičenim zahtudam dela, proti zlorabam pravice do naravnih zdravilšč, proti čezmernemu trošenju zdravil itd.

NARODNI DOHODEK, PRORAČUN IN IZDATKI NARODNE OBRAMBE

Dvojna črta = narodni dohodek, tanka črta = proračuni in debela črta = izdatki obrambe.

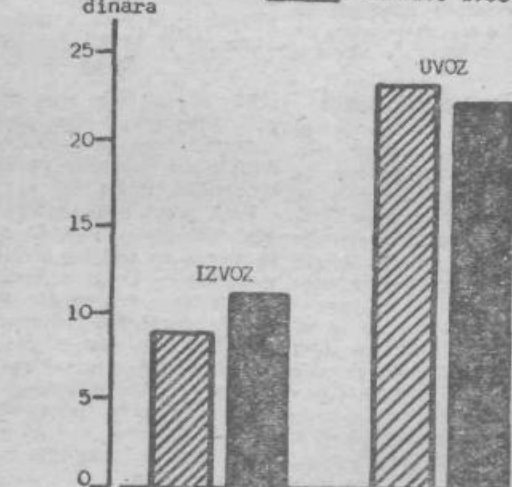

OBSEG IN STRUKTURA INVESTICIJ V LETU 1956

	1955		1956	
	▼ Znesek v milijardah	%	▼ Znesek v milijardah	%
Industrija in rudarstvo	199,0	47,4	159,0	46,0
Kmetijstvo	24,7	5,8	26,0	7,5
Vodno gospodarstvo	0,3	0,1	1,3	0,4
Napredek vasi	—	—	4,1	1,2
Gozdarstvo	7,5	1,8	6,0	1,7
Gradbeništvo	12,0	2,9	12,2	3,5
Promet	79,5	18,9	68,0	19,6
Trgovina in gostinstvo	19,0	4,5	11,4	3,3
Obrt	4,0	0,9	2,0	0,6
Gospodarstvo skupaj	346,0	82,3	290,0	83,8
Družbeni standard	74,0	17,7	56,0	16,2
SKUPAJ	420,0	100,0	346,0	100,0

ZUNANJA TRGOVINA

U milijardama dinara

Izvoz, ki je znašal v obdobju januar-februar leta 1955 8,8 milijarde dinarjev, se je letos v istem obdobju povzpela na 10,9 milijarde. Uvoz znaša 22 milijard in je za celih 769 milijonov nižji kakor v prvih dveh mesecih lani. Taka gibanja so povzročila, da se je negativni saldo naše trgovske bilance zmanjšal od 13,9 milijarde na 11,1 milijarde ali če odbijemo uvoz iz tristranske pomoči, na 5,6 milijarde. V ustvarjenem izvozu sodeluje industrijsko blago z 8,1 milijarde, ali s 74%, kmetijski in gozdni pridelki pa z 2,8 milijarde ali s 36%. (Gornji grafikon in legendi spadata k našim stalnim pokazateljem.)